

Vlaanderen
is innovatie

**EWI
ANALYSE**

VLAAMSE CONJUNCTUURANALYSE

| APRIL 2018 |

DEPARTEMENT
ECONOMIE
WETENSCHAP &
INNOVATIE

www.ewi-vlaanderen.be

INHOUD

Groei BBP en vooruitzichten in een internationale context	p.3
Groeiverwachtingen België en Vlaanderen	p.3
Groeiverwachtingen Eurozone en belangrijkste handelspartners	p.3
Risico's voor de Vlaamse en Belgische groei en het uitvoersaldo	p.5
Evolutie en vooruitzichten korte- en lange termijn rente	p.6
Prijsevoluties	p.7
Gerelateerde conjunctuurindicatoren gebaseerd op perceptie en verwachtingen	p.8
Evolutie consumentenvertrouwen en haar voornaamste componenten	p.9
Evolutie van het consumentenvertrouwen voor Vlaanderen en België	p.9
Evolutie van de componenten van het consumentenvertrouwen voor Vlaanderen en België	p.9
Indicatoren van de productie	p.11
Evolutie synthetische conjunctuurcurve voor Vlaanderen en België	p.11
Evolutie synthetische conjunctuurcurve voor de Vlaamse deelsectoren	p.12
Industriële productie in Vlaanderen en bezetting van de productiecapaciteit	p.13
Conclusie	p.15

COLOFON

De EWI-Analyse is een publicatie van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) van de Vlaamse overheid.

Vlaamse overheid, Departement EWI
Koning Albert II-laan 35, bus 10
1030 Brussel
Tel. 02 553 59 80
info@ewi.vlaanderen.be

Meer info: jan.vannispn@ewi.vlaanderen.be

V.u.: Johan Hanssens, Secretaris-generaal.
Samenstelling en redactie: Jan van Nispen.

Datum van uitgave: April 2018

Deze "Vlaamse Conjunctuuranalyse" wordt twee keer per jaar (voorjaar en najaar) opgesteld door het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) in het kader van de begrotingsopmaak en -aanpassing. Voor België is het Federaal Planbureau belast met het opstellen van de Belgische groeivoorzichten, deze vormen dan ook de basis voor dit werk. Daarnaast werd ook informatie en data van internationale economische instellingen (Europese Commissie, OECD en IMF) gebruikt.

Overname is alleen toegestaan met bronvermelding. Het Departement EWI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor het gebruik van de in deze uitgave opgenomen informatie.

Coverfoto © www.shutterstock.com

D/2018/3241/132

1.

GROEI BBP EN VOORUITZICHTEN IN EEN INTERNATIONALE CONTEXT

1.1 GROEIVERWACHTINGEN BELGIË EN VLAANDEREN

De groei van de Vlaamse economie zou volgens het Federaal Planbureau¹ voor 2018 en 2019 uitkomen op respectievelijk 1.7% en 1.6%. Vlaanderen zou met deze voorspellingen beter presteren dan het Belgische gemiddelde (+1,6% en +1,5%) volgens de oorspronkelijke HERMREG-projecties, en zou in 2018, 0,5% meer groei kennen dan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest en 0,5% en 0,2% in 2019 in vergelijking met respectievelijk het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest.

Aangezien de Belgische groeiverwachtingen in maart 2018 naar boven toe zijn aangepast² (van 1,6% naar 1,8% voor 2018 en van 1,5% naar 1,7% voor 2019), kan ervan uitgegaan worden dat dit bij de HERMREG-update in juli 2018 mogelijk ook zo zal zijn voor de verschillende regio's.

1.2 GROEIVERWACHTINGEN EUROZONE EN BELANG- RIJKSTE HANDELSPARTNERS

De gemiddelde groeiverwachtingen voor de Eurozone liggen voor 2018 en 2019 op respectievelijk 2,2% en 1,8%, dit ten opzichte van een verwachte prestatie van 2,4% in 2017.

Wanneer gekeken wordt naar de ons omliggende landen, tevens ook onze belangrijkste handelspartners, kunnen we op basis van de gemiddelde prognoses concluderen dat de groei van de Nederlandse economie beduidend hoger ligt dan deze van België en onze andere buurlanden. Duitsland krijgt voor 2017 en 2018 aanzienlijk betere vooruitzichten dan de Belgische economie en Frankrijk zou het de komende jaren beter doen dan in 2016 en 2017 en evolueert richting de gemiddelde verwachte prestaties van de Eurozone.

Het Verenigd Koninkrijk kon in 2015 en 2016 groeipercentages voorleggen van rond de 2%, vanaf 2017 begon deze te dalen naar 1,7% en voor 2018 en 2019 wordt ook een verdere daling van de economische groei verwacht.

¹ Op basis van Hermreg (update juli 2017), een geüpdatete versie wordt verwacht in de zomer van 2018.
² Ten opzichte van de prognoses uit "Economische Vooruitzichten 2017-2022" van 20 juni 2017.

Deze neerwaartse groeiverwachtingen zijn ongetwijfeld te verklaren door de Brexit-prikelen en de daaraan verbonden onzekerheid³ en deze zullen gegarandeerd een impact hebben op de Belgische en Vlaamse economie⁴.

	REALISATIES		VOORUITZICHTEN								
	2015	2016	2017	EUROPESE COMMISSIE		OECD		IMF		PLANBUREAU	
				2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
BELGIË	1.5	1.5	1.7	1.8	1.7	1.7	1.7	1.6	1.5	1.8	1.7
VLAANDEREN	2	1.4	1.8	x	x	X	x	x	x	1.7	1.6..
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	0.6	0.6	1.4	x	x	X	x	x	x	1.3	1.1
WAALS GEWEST	0.9	0.9	1.5	x	x	X	x	x	x	1.3	1.4
NEDERLAND	2	2.2	3.2	2.9	2.5	3.1	2.4	2.5	1.8	x	x
DUITSLAND	1.7	1.9	2.2	2.3	2.1	2.4	2.2	2.6	1.9	x	x
FRANKRIJK	1.3	1.2	1.8	2	1.8	2.2	1.9	1.8	1.9	x	x
EUROZONE	1.9	1.7	2.4	2.2	1.8	2.1	1.9	1.6	x	x	x
VK	2.2	1.9	1.7	1.4	1.1	1.3	1.1	1.5	1.6	x	x
VS	2.6	1.6	2.3	2.2	x	2.9	2.8	2.3	1.9	x	x
JAPAN	1.2	0.9	1	0.5	x	1.5	1.1	0.7	0.8	x	x
CHINA	6.9	6.7	6.4	6.2	x	6.7	6.4	6.5	6.3	x	x
INDIA	7.9	7.1	6.7	x	x	7.2	7.5	7.4	7.8	x	x

Bron: Federaal Planbureau, OECD, IMF en Europese Commissie, samenstelling EWI

* De Belgische vooruitzichten op basis van de "Economische Vooruitzichten 2018-2023". De regionale voorspellingen zullen pas in juli 2018 geüpdatet worden, maar gezien de positieve herziening voor België (van respectievelijk 1.6% en 1.5% voor 2018 en 2019, naar 1.8% en 1.7%).

** Cijfers voor de regio's zijn afkomstig van de Hermreg-voorspellingen van juli 2017. Gezien de Belgische groeierziening van maart 2018, kan verwacht worden dat deze hoger zullen uitkomen.

3 Zo wordt er voor het VK een daling in de koopkracht en een lagere investeringsgroei verwacht.

4 Voor meer informatie over de mogelijke gevolgen van de Brexit op de Vlaamse economie en sectoren die hier het hardst onder zouden kunnen lijden, verwijzen we graag door naar de studie: Post-Brexit UK: Handel met het VK onder de loep (FIT (2016)).

1.3

RISICO'S VOOR DE VLAAMSE EN BELGISCHE GROEI IN HET UITVOERSALDO

Als kleine en zeer open economie zijn België en bij verlenging Vlaanderen, zeer gevoelig voor internationale ontwikkelingen. Zoals hierboven reeds aangehaald zal de Brexit ongetwijfeld een effect hebben op onze toekomstige prestaties, maar het is nog moeilijk in te schatten hoe groot de exacte impact zal zijn.

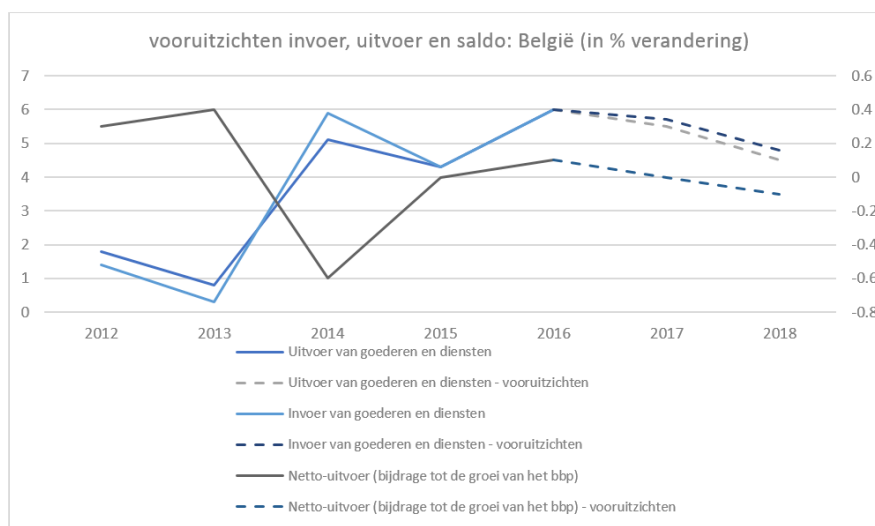
Naast de Brexit, dient ook rekening gehouden te worden met de enorme schuldgroei in China, die mogelijk kan leiden tot een schulden crisis en een sterkere groeivertraging. De gemiddelde verwachte bbp-groei voor China ligt met 6.5% en 6.3% voor respectievelijk 2018 en 2019 ook al lager dan de voorgaande jaren, maar bevindt zich nog steeds veilig boven de 6%.

Ook de wisselkoers evolutie van de Euro vormt een potentieel risico, aangezien dit een negatief effect kan hebben op de internationale concurrentiepositie van de Eurozone. Een duurdere euro kan mogelijk de positieve tendensen, zoals de positieve evolutie van de binnenlandse kosten ten gevolge van regeringsmaatregelen, (deels) tenietdoen. Belangrijke internationale gebeurtenissen kunnen steeds een effect hebben op de wereldhandel en protectionistische tendensen, en de daaraan verbonden reacties, kunnen de gunstige evolutie in de groei van de wereldeconomie mogelijk verzwakken. De Euro/Dollar koers stond in maart 2018 ongeveer 16% hoger dan een jaar eerder, dit maakt de Europese export minder competitief in vergelijking met vorig jaar en dient ook verder opgevolgd te worden.⁵

Ook evoluties op de financiële markten kunnen risico's vormen voor de Belgische en Vlaamse economie. Een verstrakking van het monetaire beleid kan leiden tot nervositeit op de financiële markten en de rentevoetverschillen binnen de Eurozone aanwakkeren.

Tot slot leiden zekere geopolitieke tendensen naar een toegenomen onzekerheid, die mogelijk in de toekomst ook een effect kan hebben op de economische prestaties. Zo kan een plotse escalatie van het Syrië-conflict in het Midden-Oosten leiden tot internationale ontwikkelingen die economische onrust in de hand werkt.

Bovenstaande tendensen ziet men ook terug in de groeiverwachtingen van de in- en uitvoer (onderstaande grafiek). Zo wordt de Belgische uitvoer geconfronteerd met groeiverwachtingen van 5.5% en 4.4% voor respectievelijk 2017 en 2018, de groeiverwachtingen van de invoer liggen echter iets hoger met respectievelijk 5.7% en 4.8% wat voor 2018 een verslechtering van het uitvoersaldo zou betekenen van 0.1%.

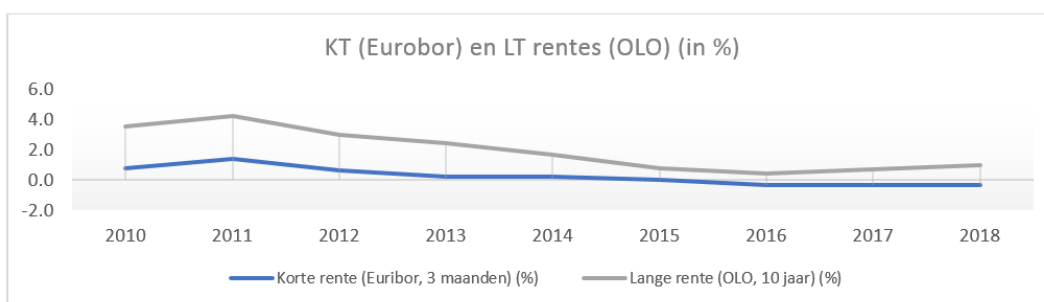

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB en Federaal Planbureau

1.4

EVOLUTIE EN VOORUITZICHTEN KORTE- EN LANGE TERMIJN RENTE

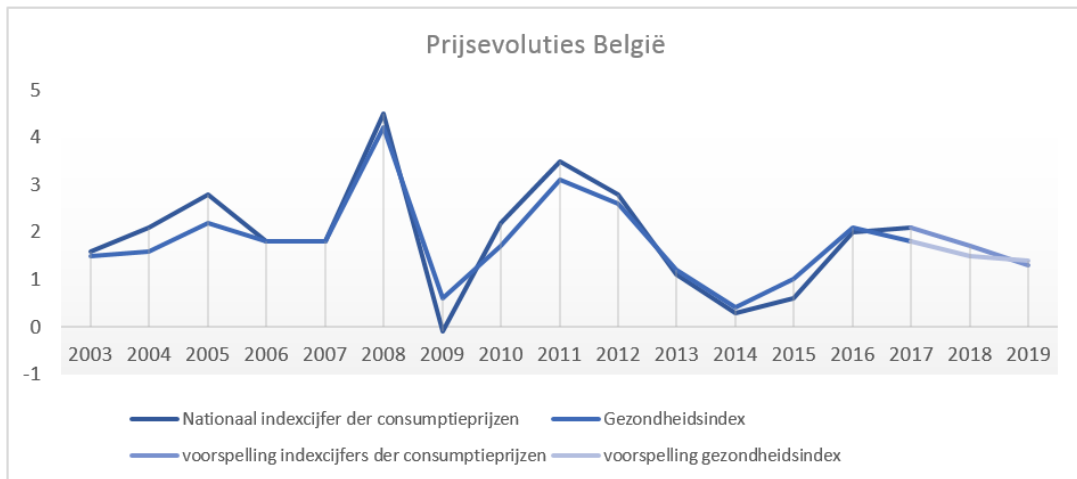
Wanneer gekeken wordt naar de interbancaire- en lineaire obligatierentevoeten en hun verwachte evolutie, krijgen we een indicatie over de richting waarin de algemene rentevoeten de komende jaren zullen evolueren. Zoals onderstaande grafiek weergeeft, werd 2016 gekenmerkt door een (lokaal) dieptepunt in zowel de OLO als Euribor rentevoeten. De Euribor (3 maanden) rentevoet werd in 2016 zelfs negatief (tot -0.3%) en er wordt voor 2017 en 2018 verwacht dat deze nog op dit niveau zal blijven. Gezien het belang van de Euribor als referentie-rentevoet voor leningen, obligaties... suggereert deze evolutie een zekere stabiliteit wat betreft die markten.

Bron: voorstelling EWI op basis van Euribor-rates.eu en Federaal Planbureau

In tegenstelling tot de Euribor (3m) wordt voor 2018 wel een stijging verwacht van de OLO-rentes op 10 jaar, die een indicatie kunnen geven dat de (middellange) termijn financiering van de overheid mogelijk iets duurder zal worden de komende jaren in vergelijking met 2016 en 2017.

1.5 PRIJSEVOLUTIES

Bron: voorstelling EWI op basis van Federaal Planbureau (2018)

Wanneer naar de Belgische prijsevoluties gekeken wordt, kan gesteld worden dat 2016 gekenmerkt werd door een sterke versnelling van de inflatie, vooral onder impuls van gestegen elektriciteitsprijzen ten gevolge van maatregelen in het Vlaamse Gewest. In 2017 koelde de onderliggende inflatie sterk af onder invloed van het verdwijnen van het effect van genomen maatregelen in de index. Maar sterk gestegen olieprijsen leidden ertoe dat de totale inflatie voor 2017 uiteindelijk nog uitgekomen is op 2.1%.

Door een verwachte stabilisatie van de olieprijsen in 2018, gecombineerd met de effecten van het wegvallen van Vlaamse bijdrage aan het Energiefonds, zou de inflatie uitkomen op 1.7% voor 2018 en nog verder dalen naar 1.3% in 2019. Er wordt bovendien verwacht dat de gezondheidsindex in september 2018 overschreden zal worden, wat leidt tot een stijging van 2% bij de sociale uitkeringen in oktober en een stijging van de overheidslonen in november 2018. Op basis van huidige voorspellingen zal de spilindex niet overschreden worden in 2019.

2.

GERELATEERDE CONJUNCTUURINDICATOREN GEBASEERD OP PERCEPTIE EN VERWACHTINGEN

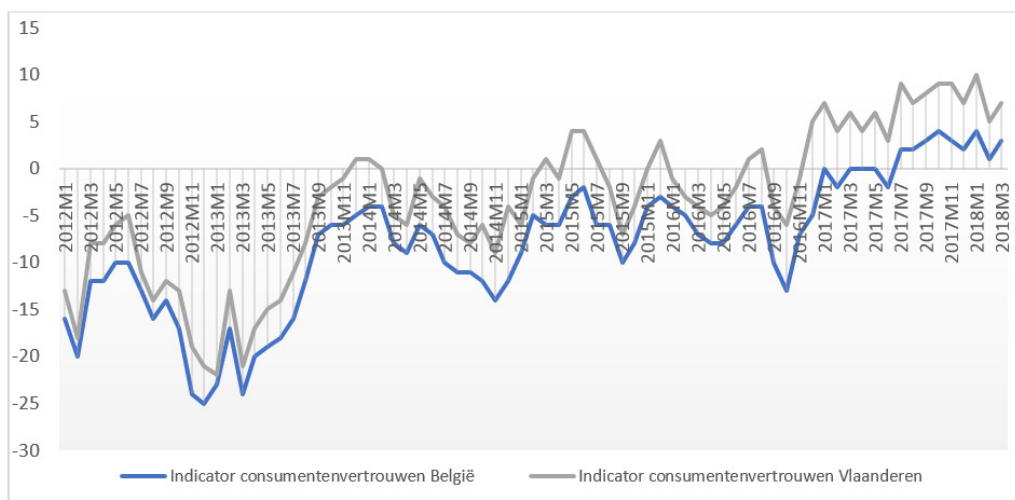
Voorgaande gegevens en voorspellingen zijn allen gebaseerd op historische data die voorspellende modellen aansturen. In wat volgt komen conjunctuurindicatoren (kort) aan bod gebaseerd op de perceptie, inschattingen en verwachtingen van ondernemingen en de algemene bevolking. Deze indicatoren kunnen met een zekere betrouwbaarheid de algemene richting van de evoluties van de economie voospellen, maar kunnen best in tandem met bovenstaande data geïnterpreteerd worden. Hieronder zal vooral gefocust worden op de tendensen binnen het consumentenvertrouwen, de verwachtingen en inschattingen van de ondernemers wat betreft capaciteitsbenutting en geplande investeringen en op basis van algemene productie indexen.

2.1

EVOLUTIE CONSUMENTENVERTROUWEN EN HAAR VOORNAAMSTE COMPONENTEN

2.1.1 EVOLUTIE VAN HET CONSUMENTENVERTROUWEN VOOR VLAANDEREN EN BELGIË

De positieve tendens van het consumentenvertrouwen sinds het derde kwartaal van 2016 heeft zich in 2017 en begin 2018 voortgezet. De nettoresultaten zijn positief en er kan verwacht worden dat deze op korte termijn niet snel negatief zullen worden. Hoewel zowel het Belgische als het Vlaamse consumentenvertrouwen een gelijkaardig verloop kennen, kan gesteld worden dat de verwachtingen van de gemiddelde Vlaming positiever zijn dan deze van de gemiddelde Belg.

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

2.1.2 EVOLUTIE VAN DE COMPONENTEN VAN HET CONSUMENTENVERTROUWEN VOOR VLAANDEREN EN BELGIË

Wanneer naar de componenten van het consumentenvertrouwen gekeken wordt, komt er ook een genuanceerd positief beeld naar voor. De sub-indicator betreffende de verwachtingen betreffende de werkloosheid geeft aan dat de Vlaamse consument een daling in de Belgische werkloosheid verwacht. Verder ziet men ook positieve verwachtingen voor de algemene economische situatie in België voor de komende 12 maanden. In vergelijking met de vorige update, ziet de Vlaamse consument een (lichte) verslechtering) in de financiële situatie van de Belgische gezinnen, alsook geven ze een iets negatievere inschatting wat betreft het spaarvermogen van de gezinnen. Hoewel de Vlaming de situatie algemeen iets positiever inschat, kan gesteld worden dat de tendensen over heel België en de verschillende deelstaten, zich in dezelfde richting begeven.

		EVOLUTIE MAART 2017-2018
Indicator consumentenvertrouwen	België	
	Vlaanderen	
Voorspelling economische situatie België voor de komende 12 maanden	België	
	Vlaanderen	
Voorspelling werkloosheid België voor de komende 12 maanden	België	
	Vlaanderen	
Voorspelling financiële situatie gezinnen voor de komende 12 maanden	België	
	Vlaanderen	
Voorspelling sparen door huishoudens voor de komende 12 maanden	België	
	Vlaanderen	

Bron: weergave EWI op basis van NBB

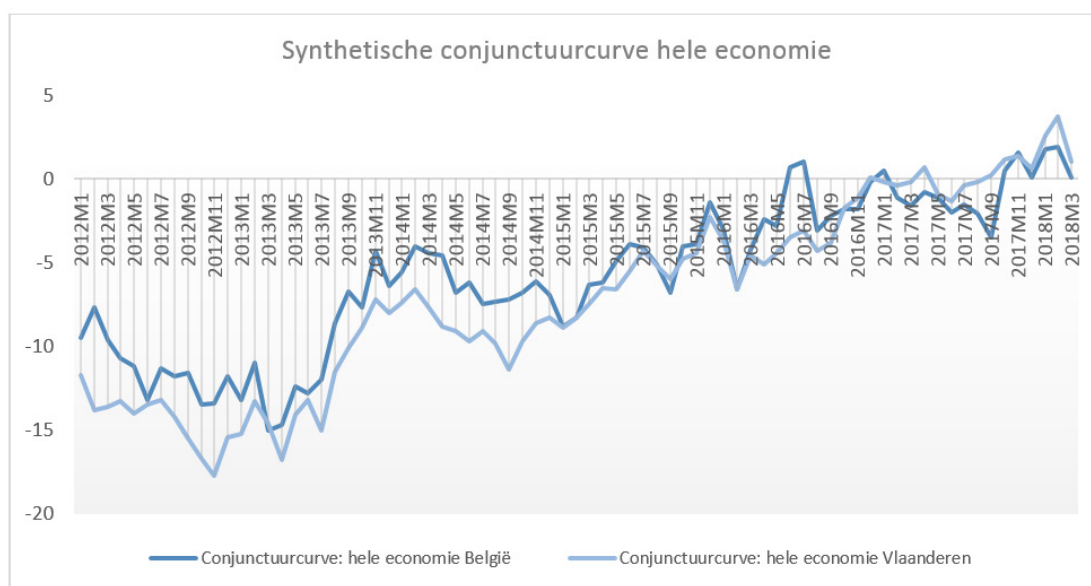
2.2

INDICATOREN VAN DE PRODUCTIE

2.2.1 EVOLUTIE SYNTHETISCHE CONJUNCTUURCURVE VOOR VLAANDEREN EN BELGIË

Kijken we naar de algemene synthetische conjunctuurcurves van Vlaanderen en België, dan worden we geconfronteerd met 2 verschillende tendensen. Wat betreft Vlaanderen kan geconcludeerd worden dat de positieve evolutie sinds juli 2014, zich heeft doorgezet tot in de eerste maanden van 2018. Op basis van de bruto-reeks kan gesteld worden dat er geen uitgesproken daling verwacht zal worden voor de komende periode, maar dat een lichte stabilisering wel tot de mogelijkheden behoort.

Wanneer naar de synthetische curve voor België wordt gekeken, merken we op dat de negatievere inschatting van de bedrijfsleiders sinds het begin van 2017, zich verder heeft gezet in het derde kwartaal van 2017. De laatste maanden van 2017 zorgden dan weer voor een verbetering van de algehele inschatting van de economie, met een terugval in maart 2018 voor zowel België in haar geheel, als voor Vlaanderen.

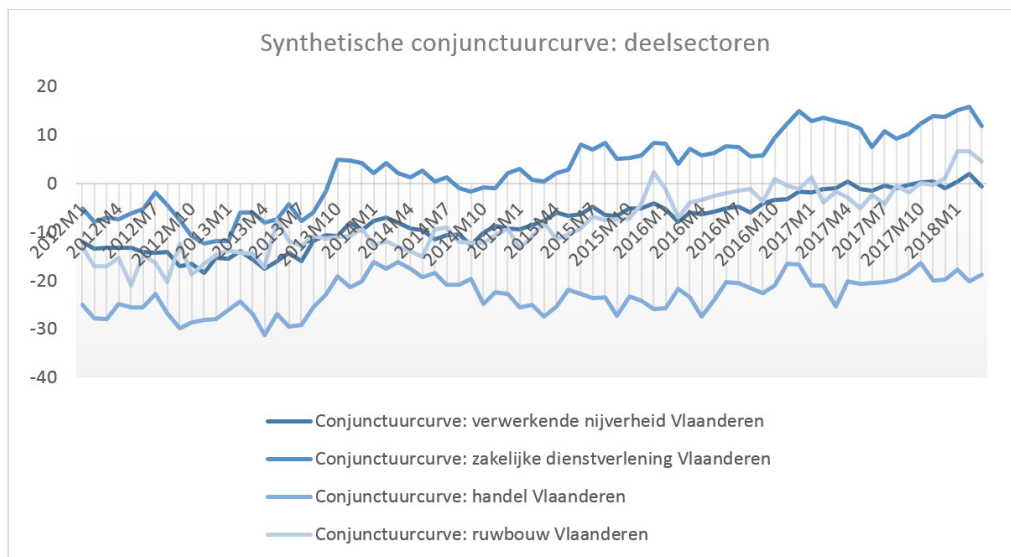

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

2.2.2 EVOLUTIE SYNTHETISCHE CONJUNCTUURCURVE VOOR DE VLAAMSE DEELSECTOREN

Wanneer we in een volgende stap ons focussen op de verschillende deelsectoren binnen Vlaanderen merken we een gelijkaardige trend op als bij de algemene synthetische curve. De uitgesproken positieve trend voor de verwerkende nijverheid, sinds het lokaal dieptepunt in de helft van 2014, zette zich door in 2017 en leidde begin 2018 tot (licht) positieve netto-percentages.

De netto-percentages⁶ binnen de zakelijke dienstensectoren kennen, in tegenstelling tot de andere beschouwde sectoren, al geruime tijd uitgesproken positieve waarden. Op basis van de laatste trenddata en de seizoengezuiverde reeks kan wel gesteld worden dat de netto inschatting binnen de dienstensector nog steeds positief is, maar dat deze een terugval heeft gekend gedurende de eerste helft van 2017, om daarna terug te herstellen.

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

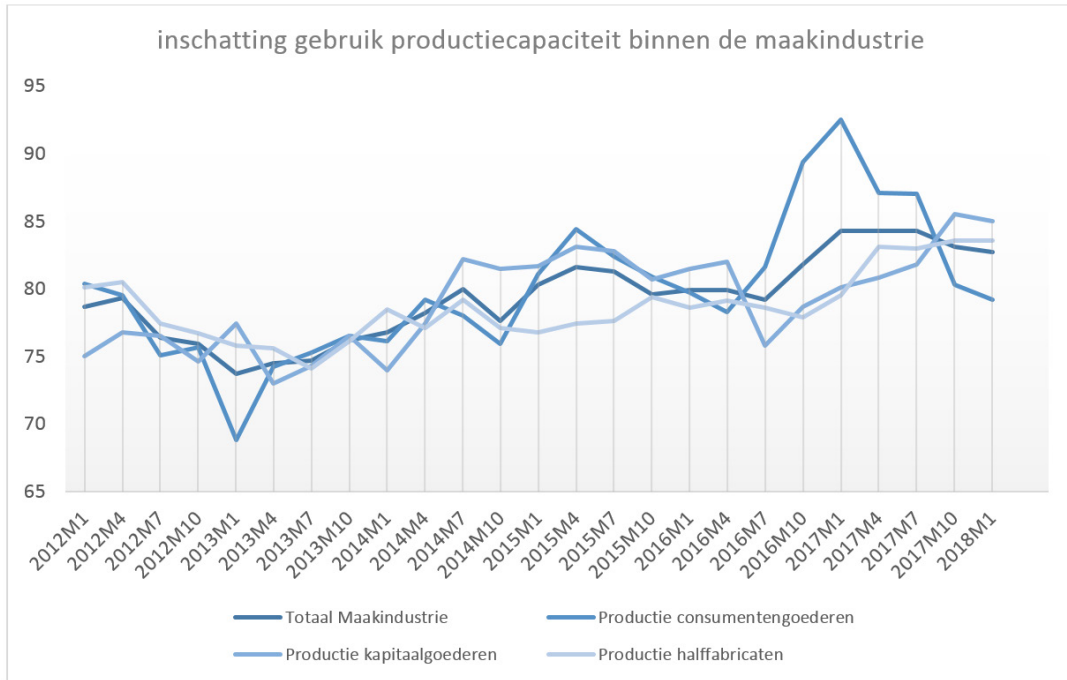
Hoewel de handel gekenmerkt wordt door lage getalwaarden in Vlaanderen en relatief grote KT-verschillen in de indicator, kan op basis van de evolutie wel gesteld worden dat de licht positieve evolutie uit 2016, zich ook in 2017 en de eerste maanden van 2018 heeft verdergezet. De indicator is nog ver weg van positieve netto-percentages maar de algemene perceptie en verwachtingen doen geen uitgesproken verslechtingen vermoeden.

De indicator van de ruwbouw⁷ volgde de tweede helft van 2017 de positieve tendens van de algemene synthetische conjunctuurcurve van Vlaanderen en bevindt zich in maart 2018 op een (lokaal) hoogtepunt met positieve netto percentages.

6 Verschil tussen positieve en negatieve antwoorden.

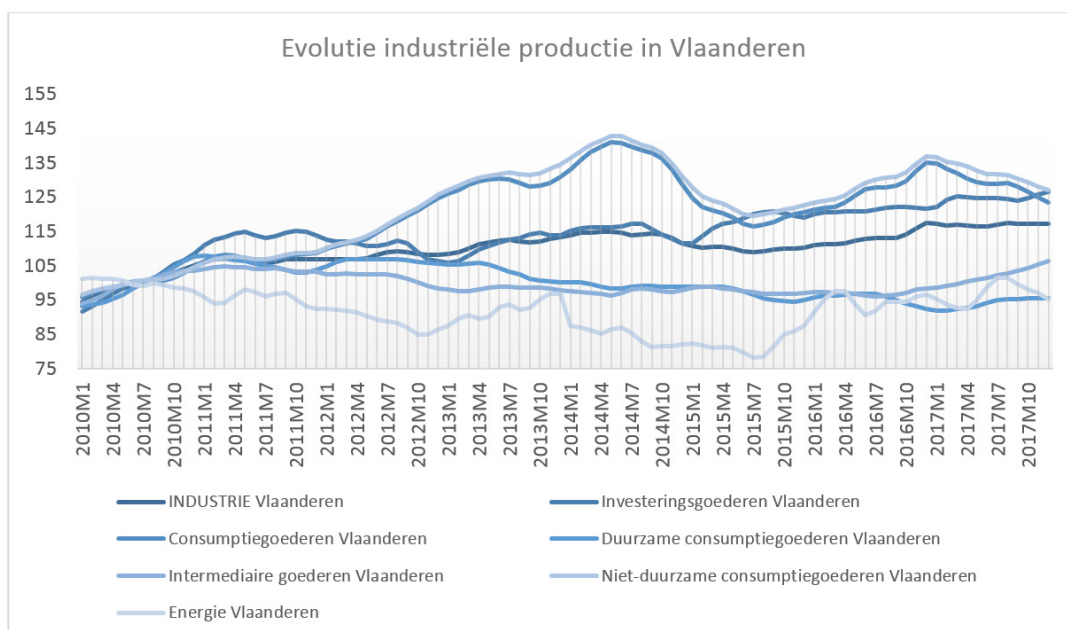
7 Deze indicator werd niet in vorige conjunctuuranalyse opgenomen.

2.2.3 INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN VLAANDEREN EN BEZETTING VAN DE PRODUCTIECAPACITEIT

Bron: voorstelling EWI op basis van Prodcom (Statistics Belgium)

De inschatting van het gebruik van de productiecapaciteit kan een indicator zijn voor het verloop van de toekomstige investeringen. De productiecapaciteit voor de productie van consumptiegoederen liep bij de start van 2017 tegen de grens aan, maar stabiliseerde zich rond de 87% in de eerste twee kwartalen van 2017, om daarna verder te dalen naar 79% in het eerste kwartaal van 2018. De algemene bezetting van de productiecapaciteit binnen de industrie is redelijk stabiel, met een evolutie naar een iets hogere bezettingsgraad voor de productie van kapitaalgoederen.

Bron: voorstelling EWI op basis van Prodcom (Statistics Belgium) en NBB (2018)

Wanneer in iets meer detail gekeken wordt naar de gerealiseerde industriële productie (op basis van prodcom) kunnen we concluderen dat er in 2017 sprake was van een licht positieve evolutie wat betreft de industriële productie in het algemeen, een uitgesproken negatieve trend in de productie van niet-duurzame consumptiegoederen en een positieve trend voor de productie in duurzame consumptiegoederen. De productie van intermediaire goederen (zonder energie) en investeringsgoederen kenden een positieve evolutie in 2017, om wat betreft de investeringsgoederen te stabiliseren tegen het jaareinde toe.

CONCLUSIE

Algemeen kan gesteld worden dat Vlaanderen, met groeiverwachtingen van 1.7% voor zowel 2018 en 1.6% voor 2019, relatief goed presteert in vergelijking met de andere deelstaten. Deze cijfers zijn echter schattingen uit juli 2017, en zullen op basis van de Belgische groeierzeningen van maart 2018, waarschijnlijk hoger uitvallen. In vergelijking met de ons omliggende landen liggen de Vlaamse en Belgische groeivoorspellingen wel beduidend lager. Voor wat betreft de vooruitzichten over de KT- en LT-rente kan gesteld worden dat de Euribor (3 maanden) verwacht wordt om in 2017 en 2018 rond het huidige niveau van -0.3% te blijven. Een lichte stijging van de LT-rente (aan de hand van de OLO-rente op 10 jaar) kan wel verwacht worden, wat een indicatie kan geven dat de (middellange) termijnfinanciering van de overheid mogelijk iets duurder zal worden, in vergelijking met de voorgaande jaren.

2017 werd gekenmerkt door een lichte verderzetting van de sterke versnelling van de inflatie die in 2016 plaatsvond. Deze stijging deed zich vooral onder impuls van de gestegen elektriciteitsprijzen ten gevolge van maatregelen in het Vlaamse Gewest voor. Hoewel de onderliggende inflatie in 2017 afkoelde, werd onder invloed van de gestegen olieprijs in 2017 nog steeds een inflatie gehaald van 2.1%. Voor 2018 wordt er een lagere inflatie verwacht voor België van om en bij de 1.7%, met een verdere daling naar 1.3% in 2019. Na de zomer zal hoogstwaarschijnlijk de spilindex overschreden worden, wat zal leiden tot hogere sociale uitkeringen en ambtenarenlonen.

Ook wanneer naar de conjunctuur gerelateerde indicatoren gekeken wordt, krijgen we een bevestiging van bovenstaand beeld. Vlaanderen wordt geconfronteerd met een positieve evolutie in het consumentenvertrouwen en de verwachtingen voor de evolutie van de economische situatie in België voor het komende jaar zijn positief. Op basis van de bevraging van bedrijfsleiders, kan ook een licht positieve trend verwacht worden en dit zowel binnen de dienstensectoren, als de verwerkende nijverheid. Dit laatste wordt ook bevestigd door de positieve evolutie in de verschillende productie-indexen.

Niet alle invloeden op de toekomstige economische prestaties zijn in cijfers uit te drukken. Zo kunnen de Brexit, de schuldgroei in China, de wisselkoersevolutie van de euro, geopolitieke tendensen, evoluties op de financiële markten en potentiële handelsconflicten, een effect hebben op de toekomstige prestaties.

Departement
Economie, Wetenschap & Innovatie
Koning Albert II-laan 35, bus 10
1030 Brussel
info@ewi.vlaanderen.be
www.ewi-vlaanderen.be